

20.8.2014 11.55

Vierashuoneessa OTT Riitta Ollila: Kunnianloukkauksen muutos ei ole mennyt perille

Lakimuutoksessa 13.12.2013/879 rikoslain 24 luvun 8 ja 9 §:ään lisättiin punnintasäännös, jonka mukaan kunnianloukkauksena ei pidetä yleiseltä kannalta merkittävän asian käsittelemiseksi esitettyä ilmaisua, jos sen esittäminen, huomioon ottaen sen sisältö, toisten oikeudet ja muut olosuhteet, ei selvästi ylitä sitä, mitä voidaan pitää hyväksyttävänä. Tämä edellyttää, että muutoksenhakutuomioistuin arvioi, johtaako tämän uuden lainkohdan soveltaminen lievempään lopputulokseen ennen lainmuutosta tapahtuneessa teossa. Itä-Suomen hovioikeuden perustelut tuomiossa 14.8.2014 R 13/589 osoittavat, ettei sananvapausrikosten uudistus ja vaatimus EIT:n käytännön huomioimisesta yleiseltä kannalta merkittävien asioiden käsittelemiseksi ole mennyt perille, kirjoittaa OTT, informaatio- ja viestintäoikeuden dosentti *Riitta Ollila* Edilexin Vierashuoneessa.

Itä-Suomen hovioikeus on 14.8.2014 R 13/589 tuomiossa arvioinut 1.1.2014 voimaan tulleiden rikoslain kunnian ja yksityiselämän loukkaamisen uudistettujen säännösten soveltamisen edellytyksiä (ks. [Edilex-uutinen](#)).

Ratkaisussaan hovioikeus hyväksyi Pohjois-Karjalan kärjäoikeuden aikaisempaan lainsäädäntöön perustuvan 3.5.2013 tuomion nro 13/860 eikä järjestänyt pääkäsittelyä. Hovioikeus katsoi, että kun joukkotiedotusvälinettä käyttämällä toteutettu rikos voi merkitä suurta vahingollisuutta, se voidaan ottaa huomioon rikoksen kvalifioinnissa. Kun rangaistusasteikkoa ei ole alennettu, se ei hovioikeuden mukaan johda lievempään lopputulokseen kuin tekohetkellä voimassa ollut rangaistussäännös.

Itä-Suomen hovioikeuden alueella mikään ei siis ole muuttunut. [EIT:n Mariapori tuomiossa 6.7.2010](#) Suomelle on erityisesti huomautettu vankeusrangaistusten käytöstä kunnianloukkauksen seurauksena ja Euroopan neuvoston päätöslauselman 1577(2007) huomioonottamisesta (ks. [Edilex-uutinen](#)). Itä-Suomen hovioikeus hyväksyi 9.2.2012 R 10/825 asiassa kärjäoikeuden kolmen kuukauden ehdollisen vankeusrangaistuksen nettikirjoitteluun liittyvästä törkeästä kunnianloukkauksesta. Lieksan facebook-vihakirjoittelua koskevassa asiassa R 12/492 Itä-Suomen hovioikeus muutti tuomiollaan 25.4.2013 kahden henkilön osalta kärjäoikeuden tuomitsemat sakkorangaistukset ehdottomiksi vankeusrangaistuksi. Itä-Suomen hovioikeuden tuomioissa ei näy viittauksia EIT:n käytäntöön, vaikka muiden hovioikeuksien ja kärjäoikeuksien tuomioissa niitä on käsitelty.

[Lakimuutoksessa \(13.12.2013/879\)](#) rikoslain 24 luvun 8 ja 9 §:ään lisättiin punnintasäännös, jonka mukaan kunnianloukkauksena ei pidetä yleiseltä kannalta merkittävän asian käsittelemiseksi esitettyä ilmaisua, jos sen esittäminen, huomioon ottaen sen sisältö, toisten oikeudet ja muut olosuhteet, ei selvästi ylitä sitä, mitä voidaan pitää hyväksyttävänä. Tämä edellyttää, että muutoksenhakutuomioistuin arvioi, johtaako tämän uuden lainkohdan soveltaminen lievempään lopputulokseen ennen lainmuutosta tapahtuneessa teossa.

Lakivaliokunta arvioi kyseistä [HE 19/2013 vp](#) lakiesitystä koskevassa [mietinnössään 11/2013 vp](#) punnintasäännöksen soveltamisen edellyttävän, että ilmaisu on esitetty "yleiseltä kannalta merkittävän asian" käsittelemiseksi. Yleiseltä kannalta merkittäviä asioita ei voida luetella tyhjentävästi, mutta lähtökohtaisesti tällaisina aiheina voidaan valiokunnan mielestä pitää muun muassa seuraavia:

- poliittinen keskustelu yleensä
- poliittisten vallanpitäjien toimintaa koskeva keskustelu erityisesti
- viranomaisten toimintaa koskeva keskustelu
- liikeyritysten toimintaa koskeva keskustelu
- kirkkojen ja muiden uskonnollisten yhteisöjen toimintaa koskeva keskustelu
- erilaisten järjestöjen toimintaa koskeva keskustelu
- muiden yhteiskunnallisten merkittävien vaikuttajien toimintaa koskeva keskustelu.

Itä-Suomen hovioikeuden tuomiossa on ollut kyse Liperin varavaltuutettuna toimivan syytetyn kunnan johtaviin virkamiehiin ja luottamusmiehiin internet-sivustolla julkaistuista kirjoituksista ja arvostelusta. Lähtökohtaisesti tällainen kirjoittelu kuuluu poliittiseen keskusteluun ja kunnan vallanpitäjien toimintaa koskevaan keskusteluun. Käräjäoikeuden perusteluissa on todettu, että kunnianloukkaussäännöksillä ei rajoiteta oikeutta poliittiseen kritiikkiin eli julkiseen arvosteluun, kun se kohdistuu henkilön menettelyyn poliittisessa elämässä. Käräjäoikeus on tulkinnut, ettei arvostelun tarkoitus saa olla loukkaaminen ja että tunnusmerkistön täyttää myös totuudenmukaisten väitteiden esittäminen loukkaamistarkoituksessa.

Käräjäoikeuden perusteluissa tosiasioita ja arvoasetelmia ei ole eroteltu. Tuomiossa mainitaan sanojen ”troikka, politbyro, korruptio” käyttäminen osoitukseksi loukkaamistarkoituksesta, vaikka niiden yhteys tosiasioita koskeviin väitteisiin jää epäselväksi. Käräjäoikeus on tulkinnut halventavaksi vähättelevässä muodossa esitetyt väitteet kunnanjohtajan peruskoulunopettajan pätevyydestä, vaikka väite on totta. [KKO 2013:69](#) ja [70](#) ennakkopäätöksissä on edellytetty erillistä arviointia siitä, ovatko tosiasioista tehdyt päätelmät omiaan aiheuttamaan vahinkoa tai kärsimystä.

EIT on kunnianloukkausta koskevissa tapauksissa erottanut arvoarvostelmat tosiasiatoteamuksista. Edellisiä, toisin kuin jälkimmäisiä, ei voi näyttää toteen. Niiden kohdalta puuttumisen oikeasuhtaisuus riippuu siitä, onko niille riittäviä tosiasiaperusteita. [KKO 2011:71](#) ennakkopäätöksessä on arvioitu tosiasioiden ja arvoasetelmien erottamista. Käräjäoikeuden tuomiosta käy ilmi, että todistajia on kuultu eräästä lautakunnan sekavasta kokouksesta, sen nauhoittamisesta ja pöytäkirjan loppuun saattamisesta. Muilta osin näyttö perustuu asiakirjoihin, niistä esitettyihin tulkintoihin ja syyksi lukeminen syytetyn esittämiin kärjekkäisiin ja poleemisiin väitteisiin. Käräjäoikeus on katsonut, että kirjoitusten valheellisuus, erityisen loukkaavat sanonnat, asianomistajien henkilökohtaisten ominaisuuksien karkea arviointi ja kirjoitusten tyyli ylittävät sen, mitä voidaan pitää hyväksyttävänä politiikassa, julkisessa virassa tai elinkeinoelämässä. Näyttää silti, että tuomio on perustunut ennemminkin kirjoitusten tyyliin kuin varsinaisiin tosiasioita koskeviin väitteisiin.

Sekä perustuslakivaliokunta ([PeVL 16/2013 vp](#)) ja lakivaliokunta ([LaVM 11/2013 vp](#)) korostivat, että vankeusrangaistus voi EIT:n ratkaisujen mukaan tulla lähtökohtaisesti kysymykseen ilmaisuvapausrikoksissa vain poikkeuksellisesti, erityisesti kun toisen henkilön perusoikeuksia on vakavasti loukattu. Tällöin törkeiden tekemuotojen soveltamiskäytännössä pitää ottaa huomioon EIT:n ratkaisukäytäntö vankeusrangaistukseen tuomitsemisessa. EIT:n käytännössä vankeusrangaistusta asianomistajan mainetta loukkaavista karkeistakaan väitteistä ei ole hyväksytty. Mm. [Katrami v Kreikka -tapauksessa](#) EIT on 6.12.2007 todennut, että vapausrangaistus perusti ehdollisenakin tavoitteisiinsa nähden suhteettoman puuttumisen sananvapauteen. EIT on hyväksynyt suuretkin vahingonkorvaukset 130.000 euroa ([Krone Verlag GmbH v. Itävalta 19.6.2012](#)) huoltoriitaan liittyneen alaikäisen henkilöllisyyden paljastamisesta tai 15.000 euroa tutkintatuomariin ja syyttäjään kohdistuneista korruptioväitteistä ([Karpetas v. Kreikka 30.10.2012](#)).

Itä-Suomen hovioikeuden perustelut osoittavat, ettei sananvapausrikosten uudistus ja vaatimus EIT:n käytännön huomioimisesta yleiseltä kannalta merkittävien asioiden käsittelemiseksi ole mennyt perille. Kun rangaistusasteikko on pysynyt samana, tuomioistuimet voivat hovioikeuden tavoin ymmärtää, ettei kunnianloukkauksen toteutumisen uudelleen arvioinnille ole tarvetta. Vaikka kyseisessä tapauksessa sananvapauteen puuttumiselle olisi ollut perusteita, vankeusrangaistus kunnallispolitiikkaa koskevien ylimitoitettujen väitteiden seurauksena vie puuttumiselta kaiken suhteellisuuden. Jos Suomesta tehdään valituksia EIT:een kunnianloukkauksista tuomittavista

vankeusrangaistuksista, langettavat päätökset ovat mahdollisia. Oikeusministeriön asettama lainmuutosta valmistellut sananvapausrikostyöryhmä ei suositellut merkittäviä uudistuksia. Jos oikeuskäytännössä ei omaksuta edes toteutettuja lain muutoksia, lainsäädännön muuttamiseen joudutaan palaamaan.

Riitta Ollila

OTT, lehtori, Jyväskylän yliopisto

Informaatio- ja viestintäoikeuden dosentti

Lue myös

Ollila, Riitta: Vankeutta kunnianloukkauksista (Lakimies 2011/2 s. 365, referee-artikkeli)

Yle: Kunnianloukkaus rikoslajina menettää merkitystään eurooppaoikeuden vuoksi – tulisiko se jopa dekriminallisoida (Edilex-uutiset 19.3.2014)

Toimittaja: Jukka Savolainen, Edilex-toimitus (jukka.savolainen@edita.fi)